

PROF. R. W. STARREVELD:
LEER VAN DE ADMINISTRATIEVE
ORGANISATIE

door Prof. drs. A. A. de Jong

Prof. Starreveld heeft aan de - ongetwijfeld beperkte - Nederlandse literatuur op het gebied van de administratieve organisatie een belangrijk werk toegevoegd, belangrijk vooral door het feit dat het werk van Starreveld geheel nieuwe terreinen bestrijkt als gevolg van de ruime conceptie van administratieve organisatie.

In krachtig getekende lijnen overschrijdt Starreveld de enge begrenzing van de „boekhouding” en leidt de lezers binnen in het wijde gebied van de bestuurlijke informatieverzorging, het terrein van de administratie. Niet alleen de informatieverstrekking ten behoeve van de aan de beslissingen voorafgaande oordeelsvorming wordt door hem tot de administratie gerekend, maar in bepaalde omstandigheden ook het beslissen zelf en wel in die gevallen waarin de beslissing volledig gedetermineerd is door formele regels dan wel door rekenkundige relaties.

Het is dan ook te verklaren dat Starreveld spreekt van de „leer” van de administratieve organisatie - al zou ik de voorkeur aan „grondslagen” hebben gegeven - daar een zo wijde opzet vraagt om een gesloten systeem van onderzoek en analyse ter verkrijging van een geordend inzicht in de betrokken problematiek. Starreveld geeft dit gesloten systeem van onderzoek en analyse op een wijze waarvoor ik grote bewondering heb (abstract, sterk analytisch). En dat de algemene fundering van de grondslagen niet beperkt is gebleven tot de bedrijfseconomie, maar voor het vaststellen van de functies die de administratie kan vervullen mede als uitgangspunt is genomen het ruime begrip „rationeel handelen”, heeft mijn volle instemming.

Het is niet doenlijk om in een boekbespreking van een zo omvangrijk werk diep op de inhoud in te gaan. Ik moge hieronder slechts enkele punten aanroeren.

Aan de geleidelijke uitbreiding van het administratiebegrip wijdt Starreveld een afzonderlijk hoofdstuk. Duidelijk wordt uiteengezet dat door gebruikmaking van dezelfde gegevens vele activiteiten, die men aanvankelijk niet onder het administratiebegrip reken-

de, thans hieronder worden opgenomen. Met tot slot de verwachte uitbreiding van de administratieve bemoeienis door de komst van de elektronische administratiemachines. Het komt mij voor dat deze uiteenzetting voor velen te summier is om volkomen begrepen te worden.

Terecht stelt Starreveld dat de economie van de bedrijfsvoering in belangrijke mate afhankelijk is van de kwaliteit van de oordeelsvorming en deze op haar beurt van de kwaliteit van de primaire waarneming en de daaraan ontleende informatie. Uitvoerig gaat Starreveld dan ook in op de verschillende methoden van informatieverkrijging en op het kwaliteitsspectrum van de informatie. Een boeiend hoofdstuk met nieuwe inzichten, hetwelk zijn verdere uitwerking vindt in de latere hoofdstukken over de interne controle.

Na een bespreking van de oordeelsvorming *ex ante* en de hiermede samenhangende informatiebehoeften wijdt Starreveld een kort hoofdstuk aan het „beslissen”. In tegenstelling tot de voorgaande hoofdstukken is het een wat summiere behandeling geworden, die - overigens vanzelfsprekend - voornamelijk gericht moest worden op de geprogrammeerde beslissingen.

Aan de interne controle zijn niet minder dan 5 hoofdstukken gewijd. M.i. terecht. Duidelijk komt tot uiting de actieve rol van de administratie in de interne controle en welke keuze uit de verschillende informatieverkrijgingsmethoden moet worden gemaakt. Het hoofdstuk over de organisatie van de interne controle op de juistheid van de administratie heeft mijn hart gestolen door de systematische opzet en strakke lijn. Met het soms overtrokken standpunt van de betekenis van de controletechnische functiescheiding ben ik het wel eens, doch ik blijf het een buitengewoon belangrijk instrument vinden, waaraan steeds de volle aandacht zal moeten worden besteed. Dat Starreveld het op zich toch ook wel een belangrijk instrument acht blijkt uit vele plaatsen in zijn boek (o.a. ook in deel II).

Na een summiere bespreking van de steekproef en van de verdere eisen die moeten worden gesteld aan de door de administratie te verschaffen gegevens (w.o. bedrijfseconomische en juridische) komt Starreveld tot een bespreking van het rekeningstelsel. Mij uit het hart gegrepen is de stellingneming van Starreveld tegen een bepaalde min of meer gestandaardiseerde ordening der rekeningen, welke vrijwel zonder voorafgaand kritisch

onderzoek als modern en doelmatig wordt aanvaard. Uitgaande van de behoefte aan informatie ten behoeve van de oordeelsvorming ex ante en ex post en rekening houdende met bedrijfseconomische, juridische en andere eisen komt Starreveld tot de gegevens die in de administratie moeten zijn opgenomen. Duidelijk wordt gesteld in welke gevallen verzameling van de gegevens binnen het rekeningstelsel dient te geschieden en in welke gevallen het doelmatiger is de gegevens buiten het rekeningverband te verzamelen. Met aan het slot duidelijke richtlijnen voor een doelmatige opbouw van het rekeningstelsel.

Het slot van deel I sluit met een interessante beschouwing over het vraagstuk van centralisatie dan wel decentralisatie van de administratie, over de bevoegdheden van het hoofd van de administratie, alsmede over de controller.

Met deel II, zo schrijft Starreveld in zijn voorwoord, zijn we „down to earth again”. Inderdaad. In hoofdstuk XVIII van deel I wordt, gebaseerd op de in dit deel uitgewerkte grondslagen een checklist samengesteld van de bij de behandeling van praktische problemen op het gebied van de administratieve organisatie in acht te nemen punten. Hiervan vinden we in deel II weinig terug. Vooral voor studerende zou het ongetwijfeld van

nut geweest kunnen zijn, indien in de beschrijving van bepaalde onderdelen van de administratieve organisatie van de verschillende bedrijven meer aansluiting zou zijn gelegd met de grondslagen in deel I. Dit is niet als een verwijt bedoeld, want ik deel de overweging van Starreveld dat het boek dan een omvang zou hebben gekregen van een veelvoud van deel I. Zou de binding tussen beide delen niet kunnen worden gelegd door in de toekomst in deel I iets meer met voorbeelden (mede ter verduidelijking) te werken?

Deel II (Typologie der toepassingen) bevat overigens een rijkdom aan gegevens, aangepast aan de huidige stand van het vak administratieve organisatie. Dat - misschien wat onevenwichtig - zo uitvoerig is ingegaan op het vervangingswaardeprincipe kan ik slechts toejuichen.

De 2 boeken tezamen tellen 724 blz. Bestudering van beide delen heeft mijn kennis verrijkt en mijn inzicht verdiept. Daarom is het niet alleen een standaardwerk voor studerende, maar tevens voor allen die zich met administratief-organisatorische vraagstukken in de praktijk bezighouden. Ik wens Prof. Starreveld van harte geluk met het verschijnen van zijn twee boeken, maar ook het beroep dat een uitzonderlijk belangrijk werk rijker is geworden.